

تحلیل آماری قتل در استان یزد با تأکید بر شهرستان یزد در سال های ۱۳۸۵-۱۳۸۸

دکتر مسعود حاجی زاده میمندی^۱ تاریخ دریافت: ۹۱/۰۱/۲۷

تاریخ پذیرش: ۹۱/۰۳/۲۴

چکیده

وضعیت قتل در استان یزد به ویژه شهرستان یزد در سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ چگونه بوده است؟ در این مقاله وضعیت آماری قتل عمد در سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ توصیف و تحلیل آماری شده است. روش پژوهش اسنادی و تکنیک جمع آوری داده‌ها، مراجعه به اسناد و مدارک به ویژه اطلاعات آماری معاونت اجتماعی نیروی انتظامی استان یزد بوده است.

بر اساس آمار موجود، میزان رشد قتل عمد در استان یزد وضعیت پاتولوژیک و آسیب‌شناختی پیدا کرده است و در سال ۱۳۸۸ نسبت به سال ۱۳۸۷ از ۱۴ مورد به ۱۹ مورد رسیده و رشد ۳۶ درصدی داشته است و همچنین میزان رشد قتل عمد در سال ۱۳۸۸ نسبت به سال ۱۳۸۵ از ۱۵ مورد به ۱۹ مورد رسیده و دارای رشد ۲۷ درصدی بوده است. در شهرستان یزد میزان افزایش قتل عمد در سال ۸۸ نسبت به سال ۱۳۸۷ تکان‌دهنده بوده و از ۵ مورد به ۱۷ مورد رسیده است و از رشد ۲۴۰ درصدی برخوردار بوده است (اطلاعات و آمار ناجا استان یزد، ۱۳۸۹).

گرچه قتل عمد فی‌نفسه عملی جنایت کارانه و غیرانسانی می‌باشد و قبیح آن از نظر شرعی به گونه‌ای است که از نظر قرآن اگر کسی انسانی را بنا حق بکشد مثل آن است که همه انسان‌ها را کشته است ولی افزایش میزان آن در استان یزد و شهرستان یزد که دارای روحیه آرامش‌طلبی و با فرهنگ، به عنوان دارالعباده با ویژگی‌های قنات، قنوت و قناعت شناخته می‌شود، شایسته توجه و بررسی علمی و کاربردی بیشتری است تا این آسیب اجتماعی کنترل شده و میزان آن کاهش یابد.

براساس یافته‌های پژوهش، علل و انگیزه قتل در استان یزد به ترتیب مسایل منکراتی و اخلاقی، مسایل خانوادگی، سرقت، اختلافات مالی و ملکی، نزاع دسته‌جمعی، مصرف مواد مخدر و بیماری روانی بوده است. مسایل منکراتی و اخلاقی و خانوادگی علل و انگیزه بیش از نیمی از قتل‌های عمد در استان یزد است.

واژگان کلیدی

قتل عمد، مسایل اخلاقی و منکراتی، مسایل خانوادگی، استان یزد

بیان مسأله

قتل به عنوان نوعی خشونت یا پرخاشگری، یکی از آسیب‌ها یا کجروی‌های عمده در جهان امروز است که ماهیتی اجتماعی داشته و بیشتر در تعاملات بین شخصی و بین گروهی صورت می‌گیرد و امنیت اجتماعی افراد و گروه‌ها را مورد تهدید قرار می‌دهد. پیمایش ملی جامعی در زمینه خشونت در ایران، انجام نگرفته است ولی براساس اطلاعات به دست آمده از فراتحلیل منابع موجود و نتایج اولین همایش آسیب‌های اجتماعی می‌توان گفت که پرخاشگری یا خشونت یکی از آسیب‌ها و کجروی‌های عمده در ایران به شمار می‌رود (عبداللهی، ۱۳۸۱: ۲۶). آمار پرونده‌های مختومه شده در خصوص قتل عمد در دادگاه‌های عمومی کشور نشان می‌دهد که قتل عمد از ۳۲۲۷ پرونده در سال ۱۳۷۶ به ۴۶۳۶ پرونده در سال ۱۳۸۰ افزایش پیدا کرده است و دارای رشد نزدیک به ۴۴ درصد بوده است (موسوی چلک، ۱۳۸۴: ۳۴). در مجموع، آمارها حکایت از آن دارد که میزان وقوع قتل عمد در کشور طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۷۶ روند صعودی داشته است (News.police.ir). در استان یزد نیز قتل از سال ۱۳۸۱-۱۳۷۵ در مجموع سیر صعودی داشته و از ۰/۹۳ در هریکصد هزار نفر در سال ۱۳۷۵ به ۱/۷۸ در سال ۱۳۸۱ در هریکصد هزار نفر جمعیت رسیده است (صدیق سروستانی، ۱۳۸۳: ۹۲).

افزایش غیر قابل انتظار قتل عمد پیامدها و کارکردهای منفی زیادی در سطح فرد، گروه‌های اجتماعی و نظام اجتماعی دارد. در قتل عمد علاوه بر قربانیان مستقیم، نزدیکان، دوستان و در شرایط گسترش شایعه یا پخش از طریق وسایل ارتباط جمعی، امنیت و سلامت روانی جامعه به خطر می‌افتد و ممکن است انتظام اجتماعی دچار اختلال شود. انتظام اجتماعی دارای دو جنبه عینی و ذهنی است. جنبه ذهنی و روانی انتظام اجتماعی مهم‌تر از جنبه عینی آن است. یعنی لازم است که افراد جامعه نظم و انتظام اجتماعی را مستحکم، پایدار، قوی و مشارکت محور ارزیابی نمایند. متأسفانه افزایش قتل عمد و

شایعات و اخبار مربوط به آن انتظام اجتماعی را تضعیف و باعث هراس جامعه شده و بازتولید آن را با دشواری موجه می سازد.

سؤال اصلی تحقیق: وضعیت قتل در استان یزد به ویژه شهرستان یزد در سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ چگونه بوده است؟

جدول شماره ۱. مقایسه توزیع فراوانی قتل نفس در کشور و استان یزد بر حسب یکصد هزار نفر جمعیت

عنوان	۱۳۷۵	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	میانگین سال های ۱۳۷۵-۸۱
استان یزد	۰/۹۳	۱/۹۷	۱/۴۲	۱/۷۷	۱/۲۴	۱/۲۱	۱/۷۸	۱/۴۸
کل کشور	۲/۲۶	۱/۸۴	۲/۲۶	۲/۶۳	۲/۶۰	۲/۵۹	۲/۴۸	۲/۴۸

(صدیق سروسستانی، ۱۳۸۳: ۹۲)

اهداف تحقیق

هر پژوهش علمی به عنوان یک فرایند نظام مند و دارای روش، به دنبال دستیابی به اهداف معینی است. اهداف این پژوهش عبارتند از:

۱) توصیف و تحلیل آماری قتل های واقع شده در استان یزد در سال های ۸۸-۱۳۸۵؛

۲) ارائه پیشنهادها و راهکارهای علمی و کاربردی به منظور کنترل و کاهش میزان

قتل در استان یزد.

اهمیت و ضرورت تحقیق

قتل از جمله آسیب های اجتماعی است که با توسل به خشونت انجام می گیرد. در بین همه انواع خشونت، قتل نفس (آدمکشی) یعنی جان کسی را به طور عمد و غیر قانونی گرفتن، خطرناک ترین و خوفناک ترین و در عین حال کمیاب ترین نوع خشونت در جوامع است.

آدم کشی در هر حال و به هر شکل جدی ترین نوع جرم و خشونت است، زیرا آسیب وارده از آن بر قربانی به هیچ روی قابل جبران نیست و برای نزدیکان و دوستان او نیز سنگین و

کمرشکن است (صدیق سروستانی، ۱۳۸۳: ۹۰) و در آن آسیب رساندن و صدمه وارد نمودن با هدف نابودی جسمانی و تباہ ساختن و از بین بردن فرد یا افراد خاصی انجام می‌شود و ارزشمندترین حقوق انسان‌ها یعنی حق حیات و زندگی را از آنها سلب می‌نمایند (احمدی، ۱۳۸۴: ۱۸۲).

پرخاشگری و جنایت بعد از پدیده اعتیاد و قاچاق مواد مخدر، بیشترین حجم پرونده های دادگستری و بیشترین ورودی‌های زندان را تشکیل می‌دهد. در سال ۱۳۷۵ تعداد ۳۵۹۸۸۰ پرونده مرتبط با پرخاشگری علیه افراد در دادگستری مختومه گردید. این عدد در بهمن ۱۳۷۹ به ۵۱۱۳۰۹ پرونده افزایش و بیش از یک پنجم کل پرونده‌های مختومه را شامل گردید. در بهمن ماه ۱۳۷۹ تعداد ۸۸۳۴۷ نفر در ارتباط با خشونت دستگیر و روانه زندان شده‌اند. این افراد حدود ۱۵ درصد کل ورودی‌های زندان را در سال ۱۳۷۹ تشکیل می‌داده‌اند (عبداللهی، ۱۳۸۳: ۴۱). در مجموع آمارها حکایت از آن دارد که میزان وقوع قتل عمد در کشور طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۶ روند صعودی داشته است. بنابراین با توجه به حرمت و قبح ذاتی، عقلی، انسانی و شرعی قتل عمد به عنوان یک آسیب اجتماعی و افزایش سریع آن در سال‌های اخیر در استان یزد، لازم است که این پدیده کنترل شده و میزان آن در استان یزد کاهش یابد. که این امر نیازمند پژوهش‌های علمی، بی طرفانه و کاربردی است.

پیشینه پژوهش

الف. پژوهشهای خارجی

گاستیل^۱ در مطالعه قتل در آمریکا بر چهار موضوع تأکید نموده است: زمینه‌های عمومی زندگی اجتماعی؛ نرخ سوابق جنائی افراد؛ میزان از هم گسیختگی خانوادگی و خرده فرهنگ‌های جامعه (زکی، ۱۳۷۴: ۱۸). لوفتین و هیل^۲ ضمن نقد تأکید بر الگوهای فرهنگی در تبیین قتل بر متغیرهای شش گانه ساختاری تأکید نموده‌اند که عبارتند از: ۱.

1 - Raymond Gastil

2 - Loftilin And Hill

میزان مرگ و میر کودکان؛ ۲. میزان افراد سنین ۲۵ سال و بیشتر که حداقل ۵ سال تحصیلات مدرسه‌ای را طی کرده‌اند بر حسب درصد؛ ۳. جمعیت بی‌سواد؛ ۴. میزان خانواده‌های با درآمد کمتر از ۱۰۰ دلار بر حسب درصد؛ ۵. میزان عقب‌ماندگی ذهنی بر حسب درصد و ۶. میزان کودکانی که با یکی از والدین زندگی می‌کنند بر حسب درصد (زکی، ۱۳۷۴: ۱۸). بر اساس یافته‌های پژوهش، تفاوت‌های همزمان ساختاری میزان طلاق، رابطه‌ای قوی با میزان قتل دارد. بر اساس پژوهش ویلیامز و فولونگک^۱، عدم‌انجام اجتماعی که منظور جدائی و شکاف در روابط متقابل اجتماعی است و بر نسبت تعداد طلاق بر پایه ۱۰۰۰۰ نفر جمعیت در گروه سنی ۱۵ تا ۵۹ ساله سنجیده شده است. هرچه میزان انجام اجتماعی کاهش یابد، میزان سودمندی تأثیر کنترل اجتماعی هم کاهش یافته و در پی آن میزان قتل افزایش می‌یابد (زکی، ۱۳۷۴: ۱۹). پژوهش دیگری با عنوان قتل زنان در ارتباط با بنیان خانواده توسط سازمان دیده‌بان حقوق بشر فلسطینی انجام شده است.

ب. پژوهش‌های داخلی

بر اساس یافته‌های پایان‌نامه محمدحسن حجاریان تحت عنوان تعصّب ناموسی و رابطه آن با جرم، نظام مردسالار، ازدواج‌های نامناسب و غیره ... در شکل‌گیری تعصّب ناموسی و به دنبال آن وقوع جرم مؤثر بوده است. سمیرا کلهر پژوهشی تحت عنوان "دو برابر شدن قتل‌های خانوادگی در ایران" انجام داده است. بر اساس این پژوهش در حالی که قتل‌های خانوادگی در سال ۸۶-۱۳۸۵ افزایش یافته، قتل‌های غیرخانوادگی کاهش یافته است (زکی، ۱۳۷۴: ۱۴۰). شهلا معظمی تحقیقی در سال ۱۳۸۱ تحت عنوان همسرکشی انجام داده است. در این تحقیق این نکته مدنظر قرار گرفته است که چه عواملی سبب شده که در درون خانواده که پایه و بنیان اساسی جامعه محسوب می‌شود، چنین جرمی به وقوع بپیوندد. در این پژوهش شایع‌ترین علل قتل رابطه نامشروع دانسته شده است که خود متأثر از ازدواج نامناسب و تعصّبات حاکم بر روابط خانوادگی بوده است. در این تحقیق

راه حل‌هایی برای پیشگیری از این جرم پیشنهاد شده است (معظمی، ۱۳۸۱: ۲۰۹). بر اساس یافته‌های پژوهش عبدی و همکاران با عنوان مسائل اجتماعی قتل در ایران در سال ۱۳۶۴، زنان بیشتر به خاطر مسایل جنسی مرتکب قتل شده‌اند و متأهلین نسبت به مجردین بیشتر مرتکب قتل شده‌اند و متأهلین نیز بیشتر متأهلین را به قتل رسانده‌اند (عبدی، ۱۳۶۷: ۱۷۹).

مبانی نظری

نظریه خرده فرهنگ خشونت

ولفگنگ^۱ (۱۳۸۵) با طرح نظریه خرده فرهنگ خشونت بر این باور است که فرد به علت تعلق به گروه‌های خشونت، هنجارها و ارزش‌ها و عقاید و رفتارهای خشونت‌آمیز را یاد می‌گیرد. وی با ابداع نظریه خرده فرهنگ خشونت «الگوهای در آدم کشی جنایی» ارائه داد که در آنها به دلایل بالا بودن انگیزه قتل در برخی از گروه‌های اجتماعی اشاره شده است. وی در نظریه اش سعی داشت علت بالا بودن نرخ قتل در میان جوانان، مردان سیاه پوست و طبقات پایین جامعه را مطالعه کند، به همین منظور کلیه قتل‌های مربوط به سال‌های ۱۹۴۸-۱۹۵۲ در ویلادلفیا را بررسی کرد و نتیجه گرفت که خرده فرهنگ خشونت در میان این گروه‌ها و طبقات اجتماعی آموخته می‌شود و خشونت در این گروه‌ها و طبقات اجتماعی خاص بیشترین توانمندی را دارد؛ بنابراین قتل نیز مانند سایر رفتارهای جنایی اکتسابی است و روش و فنون مربوط به قتل به عنوان رفتار خشونت‌آمیز در فرآیندهای ارتباطی یادگرفتنی است (احمدی، ۱۳۸۴: ۱۹۴-۱۹۵).

نظریه کنترل اجتماعی

به نظر تراویس هیرشی^۲ نظریه هم‌نوایی حاصل وجود پیوندهای اجتماعی میان افراد و جامعه و اعمال انواع کنترل از طرف جامعه بر افراد است؛ بنابراین قتل می‌تواند نتیجه شکست عوامل کنترل اجتماعی مانند سازمان پلیس و دستگاه قضایی و امنیتی باشد. به علاوه گسیختگی یا ضعف در تعلق فرد به جامعه و عدم مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی،

ضعف اعتقاد به ارزش های اخلاقی و هنجارهای فرهنگی از دیگر عوامل مؤثر بر جرایم خشونت آمیز نظیر قتل است (همان، ۱۹۵).

نظریه تضاد

نظریه تضاد، رقابت و ستیز و ناسازگاری افراد با یکدیگر را برای دستیابی به منابع کمیاب و محدود عامل اصلی وقوع قتل می داند. بر اساس نظریه تضاد، خشونت ماهیت طبیعی جامعه بشری است و به علت وجود رقابت و بهره کشی در جامعه بشری، قتل به عنوان نوعی از خشونت امری مورد انتظار و اجتناب ناپذیر است. کویینی (۱۳۷۷) از صاحب نظران نظریه تضاد با استفاده از پیش فرض های اساسی مارکس قتل را از نوع «جرایم همسازی و مقاومت» می داند که عمدتاً طبقات پایین جامعه برای زندگی و بقا، بعضاً در درون اعضای خودشان، به عنوان واکنشی در برابر رویه های استعمارگرانه و ظالمانه طبقه سرمایه دار انجام می دهند (همان، ۱۹۵).

نظریه کارکردگرایی

این نظریه را بیشتر تالکوت پارسونز و روبرت مرتون^۱ مطرح نموده اند. از نظر این دیدگاه، قتل را بیشتر کسانی انجام می دهند که همبستگی و پیوستگی ضعیفی با جامعه خود دارند. در مقابل، افرادی که آمادگی بیشتری برای همسازی با اصول و ارزش های پذیرفته شده جامعه دارند کمتر مرتکب قتل می شوند. به علاوه هنگامی که افراد جامعه نتوانند از طریق وسایل مورد قبول جامعه اهداف خود را محقق سازند، ممکن است از ابزارهای نامشروع استفاده کنند و در چنین شرایطی جرایمی نظیر قتل افزایش خواهد یافت؛ بنابراین برآورده نشدن حداقل خواسته ها و نیازهای بخش قابل توجهی از جامعه از راه های مشروع می تواند میزان قتل را افزایش دهد (هما، ۱۹۵).

نظریه بی سازمانی خانوادگی

از دیدگاه توماس و زنانیکی^۱ جوامع در حالت گذار دچار بی سازمانی خانوادگی می‌شوند و نگرش جمع‌گرایانه جامعه سنتی جای خود را به نگرش فردگرایانه جامعه مدرن می‌دهد و در این فرآیند خانواده ممکن است دچار بی سازمانی شود و بی سازمانی خانوادگی منشاء بسیاری از آسیب‌های اجتماعی است:

۱) علت واقعی تمام پدیده‌های مربوط به بی سازمانی خانوادگی را باید در نفوذ ارزش‌های جدید خاصی جستجو کرد. گرایش‌های ارضای لذت‌جویانه خواهش جنسی، تقاضای به رسمیت شناخته شدن و تأمین اقتصادی، که فرد در جامعه در حال گذار این تمایلات و آرزوها را از گروه خانوادگی خویش جدا و نگرش فردگرایانه پیدا می‌نماید.

۲) ظهور نگرش فردگرایانه جدید باعث ایستادگی فرد در مقابل خانواده می‌شود، چون افکار اجتماعی طرفدار همبستگی خانوادگی در برابر این نوع فردگرایی واکنش نشان می‌دهد.

۳) تجلی بی سازمانی خانوادگی در رفتار فردی، پیامد نگرش‌های فرد و شرایط اجتماعی است. بی سازمانی خانوادگی به علت از بین رفتن علاقه‌های خانوادگی به کنش اجتماعی است.

۴) احیای روحیه اصلی خانوادگی پس از فروپاشی آن غیر محتمل است زیرا فردی که آگاهانه آموخته است تا مطالبات و آرزوهای خود را از مطالبات و آرزوهای دیگر اعضا خانواده‌اش جدا ساخته و بر آن پافشاری ورزد، دیگر نخواهد توانست به گرایش‌های جمع‌گرایانه گروه اولیه بازگردد (رابینگتن و واینبرگ^۲، ۱۳۸۲: ۶۰-۸۵).

روش اجرای تحقیق

در یک پژوهش علمی، روش مهم‌ترین عنصر پژوهش است و اعتبار یک پژوهش تا حد زیادی در گرو روش‌ها و فنون معتبر جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها است. البته این پژوهش

1 -Thomas And Znananiecki

2 -Rubington and weinberg

از نوع اسنادی و کاربردی است. تکنیک و فن اصلی جمع آوری داده ها در این پژوهش مراجعه به اسناد و مدارک آماری می باشد. داده‌های نظری و تحلیلی از طریق فیش برداری از منابع به دست آمده است. در مرحله توصیف از جداول توزیع فراوانی استفاده شده است و در مرحله تحلیل با استفاده از نظریه‌های جامعه شناختی تحلیل و تبیین انجام گرفته و راهکارهایی ارائه شده است.

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی قتل در استان یزد برحسب شهرستان‌های تابعه در سال‌های ۸۸-

۱۳۸۵

نام شهرستان	سال ۸۵	سال ۸۶	سال ۸۷	سال ۸۸	تعداد	درصد
ابركوه	-	۱	۱	-	۲	۳/۱
اردكان	-	-	-	-	-	-
بافقی	-	۱	۲	-	۳	۴/۸
تفت	-	۳	-	-	۳	۴/۸
خاتم	-	-	-	۱	۱	۱/۵
صدوق	۲	-	۲	-	۴	۶/۴
طبس	-	-	-	۱	۱	۱/۵
مهریز	۲	-	۲	-	۴	۶/۴
میبد	-	۱	۲	-	۳	۴/۸
یزد	۱۱	۹	۵	۱۷	۴۲	۶۶/۷
جمع	۱۵	۱۵	۱۴	۱۹	۶۳	۱۰۰

(اطلاعات و آمار ناجا استان یزد، ۱۳۸۹)

همچنان که در جدول شماره ۱ مشاهده می شود از مجموع قتل‌های به وقوع پیوسته در ۴۸ ماه مورد مطالعه، سهم شهرستان یزد از قتل‌ها ۶۶/۷ درصد می باشد و ۳۳/۳ درصد قتل‌ها در سایر شهرستان‌ها به وقوع پیوسته است. این درحالی است که ۵۴ درصد جمعیت استان در شهرستان یزد ساکن هستند. شهرستان‌های نزدیک‌تر به مرکز استان نظیر صدوق، مهریز و تفت نیز به ترتیب پس از شهرستان یزد از بالاترین میزان قتل در زمان مورد مطالعه برخوردار هستند که البته به لحاظ فراوانی تفاوت معناداری با شهرستان یزد دارند. شهرستان

اردکان در چهار سال مورد بررسی، شاهد قتلی نبوده است که قابل توجه است و در سال ۱۳۸۸ بجز شهرستان‌های یزد، خاتم و طبس گزارشی از وقوع قتل در سایر شهرستان‌ها نرسیده است.

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی برخی ویژگی‌های مقتولین در طول سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ در استان یزد

متغیر	فراوانی		درصد
سن مقتولین در سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸	گروه سنی	کمتر از ۱۱ سال	۶/۴
		۱۱-۲۰	۲۳/۸
		۲۱-۳۰	۳۰/۱
		۳۱-۴۰	۱۹
		۴۱-۵۰	۶/۴
		۵۱-۶۰	۴/۸
		۶۱ به بالا	۹/۵
جمع	۶۳	۱۰۰	
منشأ اجتماعی مقتولین در سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸	اتباع خارجه (افغانه)	بومی	۷۴/۶
		غیر بومی	۱۲/۷
		جمع	۱۲/۷
جمع	۶۳	۱۰۰	
جنسیت مقتولین در سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸		مرد	۷۱/۴
		زن	۲۸/۶
جمع	۶۳	۱۰۰	
تابعیت مقتولین	بیگانه (افغانی)	ایرانی	۸۷/۳۰
		جمع	۱۲/۷
جمع	۶۳	۱۰۰	

(اطلاعات و آمار ناجا استان یزد، ۱۳۸۹)

همان گونه که داده‌های جدول شماره ۲ نشان می‌دهد بیشتر مقتولین به ترتیب در گروه‌های سنی ۲۱ تا ۳۰ سال (۳۰/۱ درصد) و ۱۱ تا ۲۰ سال (۲۳/۸ درصد) و کمترین سن مقتولین به ترتیب در گروه‌های سنی ۵۱ تا ۶۰ (۴/۸ درصد) و ۴۱ تا ۵۰ (۶/۴ درصد) گزارش شده است. جدول فوق، اهمیت ویژه نقش جوانان به عنوان مقتول را نمایان می‌سازد؛ این که قریب به ۷۹/۳ درصد مقتولین کمتر از ۴۰ سال سن داشته‌اند.

بر اساس جدول شماره ۲ از منظر منشأ اجتماعی نیز از مجموع ۶۳ مورد قتل طی سال‌های مورد مطالعه، تعداد ۴۷ مورد برابر ۷۴/۶ درصد از مقتولین اهل و ساکن استان یزد، تعداد ۸ مورد برابر با ۱۲/۷ درصد از مقتولین صرفاً ساکن یزد و اهل استانی بجز یزد و ۱۲/۷ درصد آنها نیز افغانی بوده‌اند. از مجموع ۱۹ مورد قتل صورت گرفته در سال ۱۳۸۸ اکثریت مقتولین اهل و ساکن یزد می‌باشند.

از مجموع ۶۳ مورد قتل به وقوع پیوسته طی سال‌های مورد مطالعه، تعداد ۵۵ مورد یعنی ۸۷/۳ درصد از قاتلین تابعیت ایرانی و ۸ مورد یعنی ۱۲/۷ درصد دارای تابعیت افغانی می‌باشند. آمار رسمی افغانه در استان یزد ۳۱۴۱۵ نفر می‌باشد که به نظر می‌رسد تنها افغانه مجاز را شامل می‌شود؛ در حالی که تعداد واقعی افغانه در این استان حدود ۸۰۰۰۰ نفر تخمین زده می‌شود که حدود ۸ درصد از جمعیت استان را تشکیل می‌دهند. این در حالی است که ۱۲/۷ درصد قتل‌های صورت گرفته در استان یزد، توسط افغانه به وقوع پیوسته است.

جدول شماره ۳: توزیع فراوانی قتل در استان یزد بر حسب جنس مقتولین از سال ۱۳۸۵ تا

۱۳۸۸

جنس	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	مجموع	درصد
مرد	۱۳	۱۴	۹	۹	۴۵	۷۱/۴
زن	۲	۱	۵	۱۰	۱۸	۲۸/۶
جمع	۱۵	۱۵	۱۴	۱۹	۶۳	۱۰۰

طبق داده‌های جدول شماره ۳، از ۶۳ مورد قتل به‌وقوع پیوسته در چهار سال مورد مطالعه، ۷۱/۴ درصد آن مربوط به مردان و ۲۸/۶ درصد مربوط به زنان بوده است. داده‌های جدول شماره ۳ حکایت از روند کاهش مقتولین مرد و افزایش مقتولین زن از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۳۸۸ می‌باشد. جالب است که در سال ۸۸، تعداد مقتولین زن بیشتر از مرد است و این دیدگاه سنتی را که اکثریت قربانیان قتل، مرد هستند را نقض کرده است.

جدول شماره ۴: توزیع فراوانی برخی ویژگی‌های مربوط به قتل در استان یزد

متغیر		فراوانی	درصد
علل قتل	سرقت	۶	۹/۵
	اختلافات خانوادگی	۱۲	۱۹
	مسایل منکراتی	۱۴	۲۲/۲
	اختلافات مالی و ملکی	۶	۹/۵
	نزاع دسته‌جمعی	۵	۸
	مواد مخدر	۲	۳/۲
	بیمار روانی	۱	۱/۶
	نامشخص	۱۷	۲۷
جمع	۶۳	۱۰۰	
فصول وقوع قتل	بهار	۱۵	۲۳/۸
	تابستان	۲۳	۳۶/۵
	پاییز	۱۲	۱۹
	زمستان	۱۳	۲۰/۷
جمع	۶۳	۱۰۰	
آلت قتاله	قمه، چاقو و خنجر	۲۳	۳۶/۵
	سلاح گرم	۷	۱۱/۱
	خفگی با طناب،	۱۲	۱۹

		روسری و کش	
۳/۲	۲	میله آهنی	
۳/۲	۲	سنگ	
۶/۴	۴	مشت و لگد	
۳/۲	۲	سلاح شکاری	
۱/۵	۱	چوب	
۴/۸	۳	آتش زدن	
۱۱/۱	۷	نامشخص	
۱۰۰	۶۳	-	جمع

(اطلاعات و آمار ناجا استان یزد، ۱۳۸۹)

همچنان که در جدول شماره ۴ ملاحظه می‌گردد، بر حسب علل قتل (جدول شماره ۴)، ۹/۵ درصد علل و انگیزه قتل مربوط به سرقت، ۱۹ درصد مربوط به اختلافات خانوادگی، ۲۲/۲ درصد مربوط به مسایل منکراتی و اخلاقی، ۹/۵ درصد مربوط به اختلافات مالی و ملکی، ۸ درصد مربوط به نزاع دسته‌جمعی، ۳/۲ درصد مربوط به مواد مخدر، ۱/۶ درصد مربوط به بیماری‌های روانی و ۲۷ درصد از علل قتل‌ها نامشخص بوده است، که به ترتیب بیشترین فراوانی علل وقوع قتل مربوط به: ۱. مسایل منکراتی و اخلاقی، ۲۲/۲ درصد؛ ۲. اختلافات خانوادگی، ۱۹ درصد؛ ۳. سرقت و اختلافات مالی-ملکی، هریک با ۹/۵ درصد؛ ۴. نزاع دسته‌جمعی، ۸ درصد می‌باشد. در بررسی علل قتل، ذکر این نکته ضروری است که؛ بیشترین علل واقعی و پنهانی قتل‌های استان یزد، ریشه در مسایل منکراتی و اخلاقی دارد. هرچند که در ظاهر، انگیزه قتل، موضوعات دیگری از جمله اختلافات خانوادگی، نزاع و... ذکر گردیده است. احتمالاً بخش عمده‌ای از موارد نامشخص نیز با مسایل منکراتی و اخلاقی در ارتباط باشد. خلاصه به نظر می‌رسد که سهم انگیزه‌های اخلاقی و منکراتی در وقوع قتل در استان یزد در سال‌های مورد مطالعه بیش از

۲۲/۲۰ درصدی باشد که داده‌های رسمی جدول نشان می‌دهد؛ هر چند که با همین داده‌های موجود نیز مسایل منکراتی و اخلاقی درصدر علل مربوط به قتل در استان یزد قرار دارند. بر حسب آلت قتاله مورد استفاده توسط قاتلین (جدول شماره ۴)، ۳۶/۵ درصد از وسایل قتاله استفاده شده، قمه، چاقو و خنجر بوده است. ۱۱/۱ درصد سلاح گرم، ۱۹ درصد خفگی با طناب، روسری و کش، ۳/۲ درصد میله آهنی، ۳/۲ درصد سنگ، ۶/۴ درصد مشت و لگد، ۳/۲ درصد سلاح شکاری، ۱/۵ درصد چوب، ۴/۸ درصد آتش‌زدن و ۱۱/۱ درصد مربوط به مقوله نامشخص بوده است. بیشترین آلت قتاله (۳۶/۵ درصد) قمه، چاقو و خنجر و کمترین آلت قتاله (۱/۵) اختصاص به چوب دستی بوده است. نکته قابل تأمل آن است که ۱۱/۱ درصد از قتل‌ها توسط سلاح گرم اتفاق افتاده است. به هنگام خشم و عصبانیت، هر چیزی می‌تواند به آلت قتاله تبدیل شود و بدیهی است در استان یزد نیز به ترتیب، قمه، چاقو و خنجر، طناب، روسری و کش، بیشتر از دیگر اشیاء، برای انجام قتل مورد استفاده قرار گرفته‌اند. ولیکن افزایش ناگهانی استفاده از سلاح گرم جای تأمل دارد. زیرا به کارگیری سلاح گرم، قتل را تسریع و قاتل را جری می‌سازد.

جدول شماره ۵: توزیع فراوانی برخی ویژگی‌های قاتلین در شهرستان یزد در طول سالهای

۱۳۸۵-۱۳۸۸

متغیر	فراوانی		درصد
سن قاتلین از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۳۸۸	گروه سنی	۱۱-۲۰ سال	۱۸/۷۵
		۲۱-۳۰ سال	۳۷/۵
		۳۱-۴۰ سال	۲۵
		۴۱-۵۰ سال	۱۲/۵
		۵۱-۶۰ سال	۶/۲۵
جمع	-	۱۶	۱۰۰
جنسیت قاتلین	مرد	۱۵	۹۳/۷۵
	زن	۱	۶/۲۵
جمع	-	۱۶	۱۰۰
تحصیلات	فوق دیپلم	۱	۶/۲۵

۶/۲۵	۱	دیلم	قاتلین
۲۵	۴	راهنمایی	
۱۸/۷۵	۳	ابتدایی	
۴۳/۷۵	۷	پی سواد	
۱۰۰	۱۶	-	جمع
۲۵	۴	آزاد	شغل قاتلین
۶/۲۵	۱	کارمند	
۶۲/۵	۱۰	کارگر	
۶/۲۵	۱	بیکار	
۱۰۰	۱۶	-	جمع
۶۲/۵	۱۰	متاهل	وضعیت تأهل قاتلین
۳۱/۲۵	۵	مجرد	
۶/۲۵	۱	بیوه	
۱۰۰	۱۶	-	

(اطلاعات و آمار ناجا استان یزد، ۱۳۸۹)

بر حسب سن قاتلین (جدول شماره ۵)، ۶ نفر معادل (۳۷/۵ درصد) از قاتلین در گروه سنی ۲۱-۳۰ ساله، (۲۵ درصد) در گروه سنی ۳۱-۴۰، (۱۸/۷۵ درصد) در گروه سنی ۲۰-۱۱، (۱۲/۵ درصد) در گروه سنی ۴۱-۵۰، (۶/۲۵ درصد) در گروه سنی ۶۰-۵۱ سال قرار دارند. ۸۱/۲۵ درصد قاتلین تا ۴۰ سال سن داشته‌اند. جالب این است مقتولین نیز در گروه سنی ۲۱-۳۰ ساله بیشترین فراوانی را داشته‌اند و ۷۹/۳ درصد از مقتولین نیز تا ۴۰ سال سن داشته‌اند.

بر حسب جنسیت قاتلین (جدول شماره ۵)، (معادل ۹۳/۷۵ درصد) از قاتلین را مرد و (معادل ۶/۲۵ درصد) از آنان را زن تشکیل می‌دهد. تعداد موارد قتل در سال ۱۳۸۸ برابر ۱۹ مورد بوده است. از آنجا که برخی قاتلین بیش از یک مورد قتل مرتکب شده‌اند، علیرغم تعداد ۱۹ مورد قتل تعداد ۱۶ قاتل ذکر گردیده است.

بر حسب تحصیلات قاتلین (جدول شماره ۵)، (۴۳/۷۵ درصد) از قاتلین بی سواد، (۲۵ درصد) دارای تحصیلات راهنمایی، (۱۸/۷۵ درصد) دارای تحصیلات ابتدایی و (۶/۲۵ درصد) و دارندگان مدرک تحصیلی فوق دیپلم و دیپلم هر کدام یک نفر برابر با ۶/۲۵ درصد از قاتلین بوده‌اند. بالغ بر ۸۷/۵ درصد قاتلین دارای مدرک تحصیلی کمتر از دیپلم می‌باشند که این موضوع اهمیت بعد تحصیلات پایین در وقوع قتل را نشان می‌دهد.

بر حسب شغل قاتلین (جدول شماره ۵)، ۱۰ نفر از قاتلین (۶۲/۵ درصد) دارای شغل کارگر، ۴ نفر از (۲۵ درصد) دارای شغل آزاد، ۱ نفر از آن‌ها (۶/۲۵ درصد) کارمند و ۱ نفر از آن‌ها (۶/۲۵ درصد) بیکار بوده‌اند. کارگران به ویژه کارگران فصلی دارای درآمد کم، منزلت اجتماعی پایین و قدرت و اختیار در تصمیم‌گیری شغلی ناچیز و در معرض عدم ثبات و امنیت شغلی قرار دارند و نزدیکترین گروه به بیکاران هستند. تأکید بر ایجاد اشتغال مولد و تأمین و ثبات شغلی نیروی کار در جامعه برای مبارزه با آسیب‌های اجتماعی نظیر قتل نیز در همین راستا است.

همچنین جدول شماره ۵ نشان می‌دهد که ۱۰ نفر معادل (۶۲/۵ درصد) از قاتلین متأهل، ۵ نفر معادل (۳۱/۲۵ درصد) از قاتلین مجرد و ۱ نفر از آنها معادل ۶/۲۵ درصد بیوه می‌باشند.

بحث و نتیجه‌گیری

براساس داده‌های سال ۸۸ بیشترین انگیزه ارتکاب به قتل مسایل منکراتی «جنسی»، (۶۸/۷۵ درصد) و اختلافات خانوادگی (۱۸/۷۵) بوده است. اکثریت قاتلین در سال ۱۳۸۸ در استان یزد متأهل بوده‌اند (۶۲/۵ درصد) و از نظر شغلی بیشتر کارگر (۶۲/۵ درصد) و نیز دارای شغل آزاد (۲۵ درصد) بوده‌اند.

اگر افزایش آمارهای طلاق، فرار دختران و زنان از خانه و به ویژه قتل‌های خانوادگی را مبنا قرار دهیم بگوییم که خانواده در ایران با مشکل مواجه است و علیرغم اهمیت آن در سلامت جامعه که به نوعی آینه جامعه است، هیچ نهاد توانمندی در جامعه، متولی

سیاستگذاری و برنامه ریزی درباره کنترل و مشکلات نیست. براساس نظر بی هنجاری دورکیم در وضعیت گذار که هنجارهای سنتی در جامعه و خانواده تضعیف یا دچار تضاد شده و هنجارهای مدرن نیز جایگزین آن نشده است و کنترل‌های درونی در شکل سنت‌ها و وجدان دینی تضعیف گردیده است، کجروی‌ها از جمله قتل افزایش می‌یابد.

نتیجه‌گیری کلی از یافته‌های تحقیق گویای این است که:

۱) علل و انگیزه قتل‌ها در استان یزد در سال‌های ۸۸-۸۵ و همچنین در سال ۱۳۸۸

که با افزایش غیر عادی مواجه بوده ایم، عمدتاً مسائل جنسی، منکراتی و سوء

اخلاقی، مسائل خانوادگی، سرقت و اختلافات مالی و ملکی بوده است؛

۲) اکثریت قاتلین و مقتولین، متأهل بوده اند؛

۳) اکثریت قاتلین و مقتولین جوان و کمتر از سن ۴۰ سال بوده اند؛

۴) بیشتر قاتلین، کارگر بوده اند که معمولاً دارای پایین‌ترین دستمزد و کمترین ثبات

شغلی بوده و بیش از همه به بیکاران نزدیک می‌باشند؛

۵) در اکثر قتل‌ها، از سلاح سرد برنده و کوبنده برای ارتکاب به قتل استفاده شده

است؛

۶) از نظر تحصیلات، اکثراً بیسواد یا دارای سواد مقطع ابتدایی بوده اند.

۷) میزان افزایش قتل در سال ۸۷ نسبت به سال ۸۸ در شهرستان یزد، بیش از متوسط

استان یزد بوده است؛

۸) سهم زنان به عنوان مقتول در سال ۸۷ نسبت به سال ۸۸، افزایش یافته و برای

نخستین بار بیش از مردان شده است؛

۹) سهم افاغنه در افزایش قتل‌ها در سال ۱۳۸۸ افزایش یافته است؛

علل بیشتر قتل‌ها، مسائل جنسی و خانوادگی بوده است. این امر نشان دهنده آن

است که نهاد خانواده در ایران و نیز استان یزد، نقش‌ها و کارکردهای مورد انتظار را

ایفا نمی‌نماید.

از نظر جامعه‌شناسی، خانواده در جامعه باید کارکرد های زیر را ایفا نماید:

- ۱) ارضای نیازهای جنسی و تنظیم رفتارهای جنسی زوجین؛
- ۲) اجتماعی کردن و تربیت فرزندان؛
- ۳) باز تولید نسل؛
- ۴) ایجاد محیط امن و برخوردار از آرامش و سکینه برای اعضا؛
- ۵) ایجاد محیط رشد، تکامل و شکوفایی استعدادها برای اعضا به ویژه فرزندان؛

تحولات اجتماعی پس از جنگ هشت ساله، دگرگونی‌های عمیقی در ساختار اجتماعی و اقتصادی ایران پدید آورده است. افزایش دو برابری جمعیت، مهاجرت روستاییان به شهرها و مراکز استان‌ها، افزایش میزان بیکاری، حاشیه نشینی، تضاد فرهنگی، نابرابری‌های اقتصادی و اختلافات طبقاتی و مهم تر از همه تزلزل ارزش‌ها و افزایش «حس محرومیت» در قشر بزرگی از جمعیت، تنش‌ها و اختلالات شدیدی در درون خانواده‌ها ایجاد کرده که در مواردی متلاشی شدن کانون خانواده‌ها را در پی داشته است (معظمی، ۱۳۸۱: ۲۲۵-۲۲۴). کجروی‌ها از جمله قتل افزایش می‌یابند و با توجه به آن که، سرقت و مسائل مالی و ملکی دومین رتبه در علل و انگیزه قتل‌ها را دارد، مشکلات اقتصادی و فرهنگ مادی‌گرا و مصرف‌گرا حاکم بر جامعه، گویای وضعیت نه‌چندان موفق نهادهای اقتصادی و فرهنگی در ایفای نقش‌ها و کارکردهای آنها است. براساس نظریه اهداف و وسایل مرتون، هنگامی که جامعه اهداف و ارزش‌هایی را تبلیغ می‌نماید ولی وسایل مشروع به این ارزش‌ها در اختیار همه افراد جامعه قرار نمی‌گیرد، کسانی که از راه مشروع نمی‌توانند به آن ارزش‌ها و اهداف دست یابند، به راه‌های نامشروع متوسل می‌شوند.

راهکارها و پیشنهادها

۱. با توجه به آنکه انگیزه ارتکاب به قتل به طور عمد مسائل سوء اخلاقی (جنسی) و اختلافات خانودگی بوده است، پیشنهاد می‌شود راهکارهایی عملی در جهت ارضای نیازهای جنسی به صورت مشروع، قانونی، سالم و امن اتخاذ شود و نیز به

- اتخاذ تدابیری مشکلات و اختلافات خانوادگی کاهش یابد و به آسیب شناسی خانواده بها بیشتری داده شود.
۲. با توجه به اینکه اکثریت قاتلین متأهل بوده و به نظر می رسد که مشکلات خانوادگی و اقتصادی اجتماعی مبتلا به خانواده ها را داشته اند، لازم است با افزایش راهکارهایی مشکلات اقتصادی خانواده ها کاهش یابد؛
۳. با توجه به اینکه اکثریت قاتلین از نظر شغلی کارگر بوده و کارگران جزء اقشار مستضعف اقتصادی و فرهنگی جامعه هستند، با اتخاذ تدابیری در عین رعایت شئون آنها وضعیت اقتصادی و فرهنگی آنها ارتقا یابد و نسبت به ثبات شغلی و اطمینان شغلی آنها قدم های مهمی برداشته شود؛
۴. با توجه به آن که در اکثر قتل ها از سلاح سرد و برنده و کوبنده برای ارتکاب به قتل استفاده شده است، پیشنهاد می شود که به شکل نظام مند و جدی نسبت به جمع آوری سلاح های سرد در میان افراد جامعه اقدام کرد؛
۵. با توجه به آن که میزان افزایش قتل در شهرستان یزد و همچنین شهرستان های نزدیک به شهرستان یزد بیش از سایر شهرستان ها بوده است لازم است با اتخاذ راهکارهایی از گسترش شهرنشینی افسار گسیخته جلوگیری شود؛
۶. با توجه به آن که در برخی سال ها سهم زنان مقتول بیش از مردان بوده، لازم است کالبدشکافی و پژوهش عمیقی در این باره صورت گیرد و ارتباط این افزایش با سایر عوامل اجتماعی و فرهنگی بررسی گردد.
۷. با توجه به سهم قابل توجه افاغنه در قتل ها لازم است که برنامه خروج آنها از استان یزد با جدیت بیشتری دنبال شود.

منابع

- احمدی، حبیب (۱۳۸۴). *جامعه‌شناسی انحرافات*. تهران: انتشارات سمت.
- افتخاری، علی و دیگران (۱۳۸۴). بررسی روش‌ها و انگیزه‌های مختلف قتل در تهران بزرگ و عوامل مرتبط با آن از اول مهرماه ۱۳۸۲ تا آخر شهریور ۱۳۸۳، *مجله پزشکی قانونی*، دوره ۲، شماره ۴، زمستان ۱۳۸۴.
- بی‌بی کبادی، فاطمه و نیمافر، محبوبه (۱۳۸۴). زن و پژوهش (پژوهش‌های استانی) دفتر امور بانوان وزارت کشور.
- رایینگن، اول و واینبرگ، مارتینز (۱۳۸۲). *رویکردهای نظری هفتگانه در بررسی مسائل اجتماعی*، (ترجمه رحمت اله صدیق سروسستانی)، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- زکی، محمدعلی (۱۳۷۴). *بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر قتل در استان اصفهان (۷۲-۱۳۷۰)*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، به راهنمایی دکتر جهان‌گیر جهان‌گیری، دانشگاه شیراز.
- موسوی چلک، حسن (۱۳۸۴). *توسعه، جرایم و آسیب‌های اجتماعی*، مجموعه مقالات همایش چالش‌ها و چشم‌اندازهای توسعه ایران، تهران، مؤسسه عالی آموزش و پرورش مدیریت برنامه‌ریزی.
- صدیق سروسستانی، رحمت‌الله (۱۳۸۳). *آسیب‌شناسی اجتماعی*، تهران: انتشارات آن.
- عبداللهی، محمد (۱۳۸۱). *آسیب‌های اجتماعی و روند تحول آن در ایران*، مقالات اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در ایران. تهران: انتشارات آگه.
- عبدی، عباس (۱۳۶۷). *مسائل اجتماعی قتل در ایران*، تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- مظلوم خراسانی، محمد (۱۳۸۱). *بررسی مسائل اجتماعی ایران*، مشهد: انتشارات دانشگاه مشهد.

- معظمی، شهلا (۱۳۸۳). همسرکشی، مجموعه مقالات اولین همایش آسیب‌های اجتماعی در ایران، جلد پرخاشگری و جنایت، تهران: انتشارات آگه.
- نیروی انتظامی (سایت) News.Police.ir

Archive of SID